

Vojvodina

miesto významných
Sloveniek

Dolnozemske významne ženské postavy

Pre ženy v Srbsku existovali dva spôsoby ako sa stať súčasťou spoločenskej elity. Prvý, tradičný a patriarchálny spôsob bol založený na rodinných putách, prípadne sa žena vydala do tzv. spoločenskej elity, alebo na druhej strane mala možnosť stať sa súčasťou modernej elity cestou vzdelávania a profesionálneho rozvoja. V oboch prípadoch len veľmi malý počet Sloveniek pripadalo jednej resp. druhej elite. Samozrejme, týmto sa neznižuje ich dôležitosť a vplyv na spoločnosť a komunitu, v ktorej žili a pracovali.

Vojvodinské slovenské intelektuálky v historickom období od polovice 19. do polovice 20. storočia boli aktívne najmä v oblastiach, ktoré výrazne vplývali na duchovnú kultúru, národnostné povedomie a v neposlednom rade aj na formovanie slovensko – vojvodinského genia loci. Ide najmä o spisovateľky, prekladateľky, akademické a insitné maliarky, výtvarné pedagogičky a kritičky, učiteľky, divadelníčky, osvetové pracovníčky.

Ich pôsobenie a vplyv na spoločnosť v ktorej žili a pôsobili je úzko previazaná s akulturáciou iných prostredí, a logická je i spojitosť so slovenskou intelektuálnou elitou žijúcou v Rakúsko – uhorskej monarchii a neskôr v Československu.

V prvej polovici dvadsiateho storočia dolnozemska inteligencia – jej ženské predstaviteľky organizovali literárne večierky, besiedky, na ktorých si pripomínali výročia významných spisovateľiek, aktivistiek ženského hnutia zo Slovenska, ale aj spisovateľov a ďalších výrazných osobností spoločenského a politického života (napr. Elena Maróthy - Šoltésová, Terézia Vansová, Pavol Orságh Hviezdoslav, T. G. Masaryk).

Tento vplyv sa prejavil aj v procese rozvoja a budovania organizačných kapacít slovenských spolkov žien, ktoré sa zakladali najmä po prvej svetovej vojne a tento proces formovania tzv siete spolkov trval približne 12 rokov. Spolky boli dôležitým článkom spoločnosti, a v dnešnej terminológii by sme ich nazvali tzv tretím sektorom, ktorý v mnohých veciach suploval a supluje úlohu štátu. V tomto pohľade sa ženské spolky angažovali v nasledovných sférach: pomáhali chudobným študentom, organizovali pomoc pre slúžky v Belehrade a tiež popoludňajšiu školu s cieľom ich ďalšieho vzdelávania, organizovali kurzy varenia, vyšívania a háčkovania

pre ženy zo sedliackych rodín. Významne sa angažovali aj pri zhromažďovaní etnografického materiálu pre Národnostný výbor Matice slovenskej v Juhoslávii. Zúčastnili sa Kongresu žien Malej Dohody v roku 1924 v Sarajeve a boli pri zakladaní Združenia žien v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov po I.svetovej vojne.

Vojvodinské intelektuálky, vo svojich krátkych profiloch (v slovenčine, v srbčine a v angličtine), ktoré predstavujeme na stránkach tejto brožúry, boli ženy, ktoré pochádzali z bohatších rodín, ale aj z rodín skromných pomerov. Často sa museli uspokojiť s nižším vzdelaním, keďže boli buď najmladšími, alebo ženskými členmi rodín. Boli neúnavné vo svojich kultúrnych, národno – buditeľských a výchovno – vzdelávacích aktivitách, zoznamovali svet so slovenskou ženou. Často nemali osobný život, veľa z nich sa nikdy nevydalo a celý svoj život venovali práci. Sú to ženy, ktoré sa presadili a zaslúžili o emancipáciu ženy v patriarchálnom slovenskom prostredí Dolnej zeme.

Znamenite Slovakinje iz Vojvodine

Za žene u Srbiji postojala su dva načina uključivanja u elitu: prvi je proizlazio iz njihove pripadnosti - rođenjem ili udajom - sloju tradicionalne elite, a drugi se zasnivao na školovanju koje im je omogućavalo sticanje zanimanja, a samim tim i društvenu promociju i time ličnu pripadnost nekoj od grupa moderne elite. U oba slučaja reč je o malom broju žena Slovakinja koje su bile deo neke od ovih društvenih grupa, ali se time ne umanjuje njihova važnost jer su one za svoju sredinu imale značaj primera.

U periodu od polovine 19. veka do polovine 20. veka slovačke intelektualke bile su posebno aktivne u oblastima koje u velikoj meri uticali na duhovnu kulturu, podizanje svesti i formiranje genija loci slovačke etničke zajednice u Vojvodini. Bile su to umetnice, slikarke, prevodioci, likovne kritičarke i pedagoškinje, učiteljice i prosvetne radnice.

Njihovo delovanje i uticaj na društvo u kome su živele i radile je povezan sa procesom akulturacije drugih sredina. Takođe je i logična veza sa slovačkom intelektualnom elitom koja je živela u Austro – Ugarskoj i kasnije u Čehoslovačkoj. Tokom prve polovine dvadesetog veka dolnozemska inteligencija – posebno njene ženske predstavnice organizovale su broj književnih večeri i diskusija kako bi su obeležile godišnjice istaknutih književnica i aktivistkinja ženskog

pokreta iz Slovačke, kao i pisaca i ostalih vodećih ličnosti iz društvenog i političkog života tadašnje prve Čehoslovačke republike (npr Elena Marothi - Šoltesova, Tereza Vansova, Pavel Orsagh Hviezdoslav, Tomaš Garik Masarik).

Ove aktivnosti imali su uticaj na proces izgradnje i razvoja kapaciteta asocijacija slovačkih žena, koje su se formirale uglavnom nakon Prvog svetskog rata. Proces formiranja takozvane mreže asocijacija trajao je oko 12 godina. Udruženja su bila važan element društva, a u današnjoj terminologiji predstavljali bi tzv treći sektor, koji u mnogim slučajevima zamjenjuje ulogu koja se očekuje od države. U ovom pogledu, navedene asocijacje bile su aktivne u sledećim oblastima: pomoć siromašnim studentima, organizovanje pomoći za pomoćne domaćice u Beogradu, kao i organizovanje popodneve škole za njihovo dalje školovanje; organizovanje kurseva za kuvanje, vez i heklanje za žene iz slovačkih, seljačkih porodica. Značajan je bio i njihov doprinos i u prikupljanju etnografskog materijala za Slovačku Maticu u Jugoslaviji. Učestovale su na Kongresu žena Male Antante 1924 u Sarajevu, takođe su bile kod osnivanja Udruženja žena u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca posle Prvog svetskog rata.

Slovačke intelektualke, u kratkim profilima koje prikazujemo kroz brožuru i mapu (na slovačkom, srpskom i engleskom), bile su žene koje su bile poreklom iz bogatih ali i manje imućnih slovačkih porodica. Često su morale prihvatiti da se obrazuju na manje prestižnim školama jer su bile žene ili najmlađe u porodici. Svakako su bile neumorne u svojim kulturnim, narodno prosvetiteljskim i obrazovnim aktivnostima čime su slali poruku o svetu o položaju i ulozi Slovakinje u društvu; često se nisu udavale, nisu imale privatan život, ali su se posvetile poslu, radu, životnoj misiji. One su uspele i doprinele emancipaciji žena u patrijarhalnom društvu Slovaka u Vojvodini.

Notable Slovak women from Vojvodina

Unique publication which offers overview of 15 prominent Vojvodina's Slovak women important for their dedicated and creative work, their influence, for being pillars of Slovak culture in various Slovak communities for over 260 year old history of Slovak minority on the land of Vojvodina. Their existence made a way for the development of this minority and its culture. These woman and others like them did not just prevail, they excelled when personal, cultural, political, and

national obstacles occurred. Each of the following women has made a significant contribution to society.

Ľudmila Hurbanová

Ľudmila
Hurbanová
(1878–1969)

Spisovateľka, herečka, predsedkyňa Ústredného spolku československých žien v Kráľovstve SCHS

Ľudmila Hurbanová sa narodila 8. júna 1878 v Starej Pazove. Po matke, bola vnučkou Jána Štúra, vlastného brata Ľudovita Štúra a sestra Vladimíra Hurbana Vladimírova. Zostala celý život na hurbanovskej a staropazovskej fare, kde sa spolu s bratom Vladimírom stala oporou a hýbatelkou kultúrneho života v Starej Pazove a u nás vôbec.

Československý spolok žien od roku 1921 začal aktívne pôsobiť takmer vo všetkých slovenských a českých osadách v rámci Československého zväzu v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, neskoršie Juhoslávie. Medzi zakladajúcimi členkami bola aj Ľudmila Hurbanová a predsedníčkou Ústredného spolku čs. žien do roku 1924. Venovala sa najmä organizácii výstav, divadelných predstavení, robila zbierky pre sirotinec v Kovačici, rozširovala slovenské knihy a časopisy, pripravovala rôzne osvetové prednášky pre ženy. Len dve práce autorka podpísala vlastným menom: November a Rozpomienka na Martina Kukučina, inde používala značky a pseudonimy. Vedela bohato vnútorne žiť a úprimne pracovať za národné ciele a za pozdvihnutie slovenského národa. Patrí jej preto ako poslednému potomkovi Hurbanovskej rodiny u nás, aj keď len po boku svojho brata Vladimíra Hurbana, významné miesto v dejinách kultúry a literatúry vojvodinských Slovákov. Zomrela 19. októbra 1969 v Starej Pazove.

Prva predsednica Udruženja čehoslovačkih žena u kraljevini S.H.S. , književnica i glumica

Rođena je u Staroj Pazovi 1878. Bila je unuka Jana Štura, rođenog brata Ljudevita Štura (kodifikatora slovačkog književnog jezika) i sestra Vladimira Hurban Vladimirova (pisac). Ceo život je provela u Staroj Pazovi gde je zajedno sa bratom Vladimirom bila stub kulturnog života u Staroj Pazovi ali i šire.

Postala je prva predsednica Udruženja čehoslovačkih žena u Kraljevini S. H. S. koje je delovalo u Novom Sadu i drugim mestima u Vojvodini, u periodu između dva svetska rata. Posebno se posvetila organizovanju izložbi, pozorišnih predstava, humanitarnih akcija za sirotište u Kovačici, pripremala je edukativna predavanja za žene i širila slovačke novine i časopise. Samo je dva dela potpisala vlastitim imenom: Novembar i Sećanje na Martina Kukučina, u ostalim je koristila znakove i pseudonime. Kao zadnjem potomku porodice Hurban kod nas, pripada joj zasluženno mesto u kulturnoj i književnoj istoriji vojvođanskih Slovaka. Umrkla je u Staroj Pazovi 1969. godine.

First president of "Czechoslovakian Union of Women" in Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, writer, actress

Ludmila Hurbanova was born in 1878 in Stara Pazova. She was a granddaughter of Jan Štur, brother of Ludovit Štur (codicator of Slovak language) and sister of Vladimir Hurban Vladimirov (writer). She spent her entire life in Stara Pazova where together with her brother Vladimir she was a pillar of cultural life.

She became first president of „Czechoslovakian Union of Women“ in Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes founded in Novi Sad with branches in many villages between Two World Wars. She was especially interested in organizing exhibitions, theater plays, charity work for orphanage in Kovačica, giving lectures at women gatherings, promoting Slovak newspapers and journals. Only two of her literary works are published by her real name: November and Memory of Martin Kukučin. For others she used pseudonims. As last remaining member of Hurban family in Serbia, she well earned her place in cultural history and history of literature of Vojvodinian Slovaks. She died in Stara Pazova in 1969.

Eržika Mičátková

Eržika
Mičatek
(1872-1951)

Národná pracovníčka, spisovateľka a prekladateľka

Kysácke dejiny su bohaté na osobnosti – medzi ne patrí aj veľká žena – dcéra národovca Jána Mičátka, Eržika Mičátková. Narodila sa v Kysáci v roku 1872. Pochádza zo siedmich detí, pričom sa všetky zapísali do kultúrno-historických dejín vojvodinských Slovákov. Bola dlhoročnou predsedníčkou Spolku juhoslovanských žien. Ako tajomníčka bola hlavnou hybnou silou Spolku československých žien v Kráľovstve SChS/Juhoslávii. Snažila sa o zakladanie ženských odbočiek v jednotlivých osadách. Iniciovala výchovno-vzdelávaciu činnosť, cestovala po Juhoslávii, zoznamovala svet so slovenskou ženou a jej poslaním. Po Ľudmile Hurbanovej bola druhou predsedníčkou horeuvedeného Spolku. Keď sa mladý kráľ Alexander I. oženil s rumunskou princeznou Máriou, na sobáši v Belehrade sa zúčastnil aj Spolok československých žien a ako dar im odovzdali bohato vyšívanú slovenskú – dolnozemsú košeľu. Dary odovzdala osobne Eržika Mičátková. V roku 1936 bola založená pokroková Matica žien, v ktorej sa Eržika Mičátková naplno angažovala. V mene ústredia sa Eržika Mičátková zúčastnila mnohých kongresov. Dôležitými boli: Kongres žien Malej dohody v roku 1924 v Sarajeve, roku 1932 účasť na Kongrese pri príležitosti založenia Matice slovenskej v Juhoslávii. Eržika Mičátková veľa prispievala do Letopisu Živeny (Listy z Juhoslávie 1924-1927) a do iných časopisov s poviedkami a črtami s realistickým pohľadom na ženské hrdinky. Vo svojej práci dosiahla pozoruhodné úspechy a získala aj rad vyznamení, napr. rad sv. Sávu 5.stupňa, čestný diplom a peňažnú odmenu z Kráľovského fondu Juhoslávie. Nikdy sa nevydala a celý svoj život venovala práci na roli dedičnej. Hovorilo sa o nej, že je špecifická, neskromná, veľa vyžaduje od seba aj od

druhých, bez osobného života, ktorého sa sama zriekla. Zomrela v roku 1951 v Kysáči kde je aj pochovaná.

Književnica, aktivistkinja ženskog pokreta, prevodilac

Bila je značajna predstavica slovačkog i vojvodjanskog kulturnog kruga. Rođena je 1872 god. u Kisaču kao jedno od sedmero dece, koja su sva bila značajne ličnosti naše kulturne istorije. Kao druga predsednica Centralnog saveza čehoslovačkih žena u Kraljevini (SHS)/ Jugoslaviji učinila je vidljivim probleme Slovakinja. Kao članica Udruženja učestvovala je na kongresima kao: Kongres žena Male Atlante 1924. godine u Sarajevu, 1932. godine prilikom osnivanja Matice slovačke u Jugoslaviji. Takođe je kao predstavica Saveza, prisustvovala svadbi kralja Aleksandra I Karađorđevića sa rumunskom princezom Marijom i lično predala poklonveženu slovačku košulju. Puno je pisala o položaju i ulozi žena: pisma iz Jugoslavije 1924-1927 u časopisu „Živena“ i mnogim drugim časopisima. U rezoluciji za zaštitu sluškinja u Beogradu i Peticiji, koju je na plenarnoj sednici kongresa Narodnog ženskog saveza Kraljevine SHS u Zagrebu 1926. iznela Eržika Mičatek, traženo je da se "odobri za devojčice u službi u Beogradu jedno odeljenje u nekoj od škola da bi nedeljom posle podne mogle da se okupe radi vaspitno – obrazovnog rada". Rad udruženja bio je izuzetno podsticajan za istupanje Slovakinja na kulturno – prosvetnom, socijalnom i političkom planu. Za svoj nesebičan doprinos i postignute uspehe dobila je brojna priznanja – Red Sv. Save 5. stepena, nagradu iz Kraljevskog fonda Jugoslavije. Nikada se nije udavala i ceo svoj život je posvetila radu za dobrobit naroda. Umrla je 1951. godine u Kisaču gde je i sahranjena.

Writer, activist of women's movement, translator

She was a significant member of Slovak and Vojvodina cultural milieu. She was born in 1872 in Kisač.

Erzika Micatek was the second president of „Czechoslovakian Union of women“ in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. As a member of this Union she was participating in a number of conferences: the congress of the Little Entente of Women in Sarajevo in 1924, foundation of Slovak Matica in Yugoslavia in 1932 etc. She was honored with prize Order of St. Sava, V. Class, prize from Royal fund of Yugoslavia. She never married and had a life-long devotion to improving national issues. She died in 1951 in Kisač.

Adela Čajaková- Petrovičová

Adela Čajaková- Petrovičová (1901-1976)

Spisovateľka

Dolnozemska spisovateľka pochádzajúca z rodiny známeho spisovateľa Jána Čajaka. Publikačne je známa pod priezviskom manžela ako Petrovičová Ada. Adela Čajaková-Petrovičová sa narodila 25. 4. 1901 v Báčskom Petrovci. Študovala na meštianskej škole v Novom Sade a na učiteľskom ústave v Sarvaši, po roku 1918 aj v Bratislave. Od roku 1921 bola učiteľkou na ľudovej škole v Báčskom Petrovci. V rokoch druhej svetovej vojny žila v Budapešti a od roku 1945 v Bratislave, kde pracovala v Pristáhovaleckom úrade a v Ústave pre výskum verejnej mienky. V 50 -tych rokoch žila v Oravskej Podhore, a neskôr sa vracia do Bratislavy. Básnické a prozaické práce publikovala v slovenských dolnozemských časopisoch - Svit, Naš život, Národná jednota a v kalendároch vydávaných v Báčskom Petrovci. Jej veselohru pre mládež Sbohom, pán profesor a drámu Mesiac na nebi uviedli ochotníci v Petrovci. Knižne vydala drámu z banického prostredia Inžinier Hora (1943). Jej tvorbu pre deti predstavuje poézia Drobné kvietky (1943) a próza V čarovnej ríši rozprávok (1943). Pôsobila aj ako redaktorka časopisu pre deti Naše slniečko, detskej prílohy denníka Slovenská jednota, vydávaného v Budapešti. Na Slovensku písala rozprávky pre rozhlas a v rukopise zanechala trojzväzkový román s tematikou protifašistického odboja v Juhoslávii.

Književnica

Potiče iz porodice poznatog pisca Jana Čajaka. Pisala je pod udatim prezimenom Petrovičova Ada. Rođena je 1901. godine u Bačkom Petrovcu. Od 1921 g. radila je kao

učiteľjica u školi u Bačkom Petrovcu. Tokom Drugog svetskog rata živela je u Budimpešti, od 1945 g. u Bratislavi gde je radila u Kancelariji za doseljenike i na Institutu za istraživanje javnog mnjenja. Prozu i poeziju je objavljivala u slovačkim vojvođanskim časopisima „Svit“, „Naš život“, „Narodna jednota“ i u kalendarima koji su izdavani u Bačkom Petrovcu. Njenu pozorišnu predstavu za omladinu Zbogom gospodne profesore i dramu Mesec na nebu igrali su glumci amateri u Bačkom Petrovcu. Izdala je nekoliko knjiga 1943 god. „Inžinier Hora“, dela za decu „Drobne kvietky“, „V čarobnej riši rozpravok“. Radila je i kao glavni urednik časopisa za decu „Naše slniečko“, dečijeg priloga u dnevnim novinama „Slovenska jednota“ koji se izdavao u Budimpešti. U Slovačkoj je pisala radio-igre za decu i roman sa tematikom protiv fašističkog otpora u Jugoslaviji (koji nije stigla da izda). Umrkla je 1976. godine.

Writer

Adela was a member of famous Čajak family. Most of her books she published by name Petrovičova Ada. She was born in 1901 in Bački Petrovac. From 1921 she was a teacher in Elementary school in Petrovac. During the Second World War she lived in Budapest (Hungary) later from 1945 in Bratislava (Slovakia) where she worked at Immigration office and the Public Opinion Research Office. Adela was publishing her poetry and prose in magazines like „Svit“, „Naš život“, „Narodna jednota“ and calendars published in Backi Petrovac. Her theatre play for youth „Sbohom, pán profesor“, and drama „Mesiac na nebi“ was played by amateur theatre actors in Petrovac. She published several books in 1943 „Inžinier Hora“, books for children „Drobne kvietky“, „V čarobnej riši rozpravok“. She became editor of children magazine Naše slniečko, kids' addition to daily newspapers Slovenska jednota that was published in Budapest. In Slovakia she wrote several radio plays for children and one novel about Anti-Fascist resistance in Yugoslavia (not published during her life). She died in 1976.

Zuzana Chalupová

Zuzana
Chalupova
(1925-2001)

Insitná maliarka

Zuzana Chalupová sa narodila 5. februára 1925 v Kovačici ako Zuzana Koreňová v chudobnej slovenskej rodine. Do základnej školy chodila v Kovačici, kde skončila päť ročníkov. Vynikala svojím maliarskym talentom. Svoj prvý obraz namaľovala v roku 1948 na stenu domu farbami, ktoré rozrobila v mlieku. Prvú olejomalbu namaľovala v roku 1964. Chalupová bola spolu s Martinom Jonášom jednou z najvýznamnejších protagonistov kovačickej naivy a jej obrazy sa dnes nachádzajú v mnohých múzeách, galériách, a tiež v súkromných zbierkach po celom svete. Vyše tri desiatky rokov predstavovala výtvarnú tvorbu a tvorbu samostatnými výstavami po celom svete (napr. v mestách: Paríž, New York, Rím, Viedeň, Bonn, Zürich, Kodaň, Štokholm, Düsseldorf, či Ženeva). Vždy cestovala v slovenskom kroji.

Zuzana Chalupová maľovala každodenný dedinský život a prácu - chov hydiny, pranie, dojenie kravy, okopávanie kukurice, žatvu a iné práce dedinčanov. Svoj vytúžený ideálny, anjelský, detský svet materializovala na svojich plátnach. Zuzana Chalupová získala za svoje životné dielo vysoké ocenenie „Cyrila a Metoda“ ako najvyššie uznanie, ktoré dáva Matica slovenská v Bratislave Slovákom žijúcim v zahraničí. Zomrela 1. augusta 2001 v Belehrade a bola pochovaná v Kovačici.

Najpoznatija slikarka naivne umetnosti iz Kovačice

Rođena je 1925. godine u Kovačici kao Zuzana Korenjova u siromašnoj slovačkoj porodici. Završila je pet razreda osnovne škole u Kovačici. Prvu sliku je naslikala 1948. godine na zidu kuće bojama koje je rastvorila u mleku. Prvu sliku uljan-

im bojama je naslikala 1964. godine „Mlaćenje konoplja“. Halupova je zajedno sa Martinom Jonašom jedna od najpoznatijih protagonista naivne umetnosti iz Kovačice. Njene slike se nalaze u mnogobrojnim galerijama, muzejima i privatnim zbirkama širom sveta. Na svoje izložbe između ostalog u Parizu, New Yorku, Rimu, Beču, Bonu, Cirihu, Stokholmu, Dizeldorfu, Ženevi uvek je putovala u tradicionalnoj slovačkoj nošnji. 1974. godine Halupova je naslikala za Unicef „Deca UN“, delo prepuno simbola: u središtu kompozicije je zemljina kugla a u drugom planu je zgrada Unicefa. Tu su i Kip slobode, razigrana deca, rode, anđeli sa maslinovim grančicama. Iste godine je Unicef, njenu sliku „Zima“ štampao u vidu novogodišnjih čestitki u dva miliona primeraka.

Jednu simboličnu kompoziciju izradila je 1978. godine za Zavod za zaštitu spomenika kulture Republike Srbije. Često kažu da je Zuzana slikarka dečje duše. Pored dece česti motivi su zima, kovačička crkva, biblijska tematika. Zuzana Halupova je za svoje životno delo dobila odličje „Ćirilo i Metodije“ kao najveće priznanje koje dodeljuje Matica slovačka u Bratislavi uspešnim Slovacima u dijaspori. Umrla je 1. avgusta 2001. godine u Beogradu, a sahranjena je u Kovačici.

Famous naive art painter from Kovačica

Zuzana Chalupova was a Serbian naive painter of Slovak origin, who was born and lived her whole life in Kovačica. She was born in Kovačica in 1925 as Zuzana Korenova. Chalupova finished only five grades of elementary school. The first picture is painted on the wall of the house with colors that were dissolved in milk, in the year 1948. She painted her first oil on canvas painting named Mlaćenje konoplja (Hemp Beating) in 1964. She enjoyed imminent success. Among the most renowned of the Kovacica artists are the late Martin Jonas and Zuzana Chalupova. Many of her paintings are on permanent display in galleries, museums, private collection all over the world. She exhibited her paintings in Paris, New York, Rome, Wien, Bon, Zurich, Stockholm, and Geneva. And she always traveled in her Slovak national dress.

Chalupova made a painting for the UNICEF headquarters named Children of the UN in 1974. The same year, her painting Zima (“Winter”) was printed by UNICEF Christmas card program in two million copies. Zuzana Chalupova was awarded for her achievements with prize of Cyril and Methodius by Matica slovenska in Slovakia. Prize goes to the most successful Slovaks in diaspora. She died in Belgrade in 2001 and was buried in Kovačica.

Adela Greisingerová- Kubanyová

Adela Greisingerová- Kubaniová (1867-1940)

Režisérka, herečka, zakladateľka Národopisného múzea

Adela Greisingerová-Kubanyová sa narodila v roku 1867 v Hložanoch a svoj plnohodnotný život až do roku 1940 dožila v Petrovci, kde zomrela a je pochovaná na Petrovskom cintorine. Adela patrí do radov žien, ktoré sa plne presadili v spoločnosti a zaslúžili o emancipáciu ženy v patriarchálnom petrovskom prostredí na začiatku dvadsiateho storočia. Dom Eduarda a Adely Greisingerovej stál na vysunutom mieste pri chýrečnom petrovskom potoku Begej, v dnešnej ul. Generála Štefánika - dnes je to to vynovený dom Verejného komunálneho podniku Progres. Ulica bola nielen šírkou, ale aj svojimi obyvateľmi v histórii Petrovca veľmi známa, napríklad na náprotivnej strane Begeja žila rodina učiteľa Ondreja i Ivana Garajovcov (Ivanova manželka Oľga Babylonová - Garajová bola maliarka a spisovateľka), vedľa ich domu i dom obchodníka Štefana Eichardta, brata spisovateľky Marieny Czoczekovej-Eichardtovej, keď sa títo po skončení vojny presťahovali z centra do tejto časti Petrovca. Z potreby oživenia národného a kultúrneho života v novom štáte Srbov, Chorvátov a Slovincov, pokrokoví ľudia tej doby, medzi nimi aj agilná sestra riaditeľu nášho gymnázia Júliusa Kubániho Adela Kubaniová, vydatá za petrovského učiteľa Eduarda Greisingera, sa mali k činu. Z jej iniciatívy spolu s učiteľkou Ľudmilou Kvačalovou zakladajú v Petrovci hneď po Ústrednom výbore Spolku juhoslovanských žien odbočku Petrovského ženského spolku roku 1921. Predsedníčkou bola počas dvadsaťročnej existencie spolku Adela Greisingerová. Roku 1926 z iniciatívy predsedníčky spolku A.Greisingerovej spolok založil Národopisné múzeum. Údaj o ktorom sa málo vie je že prvé divadelné predstavenie pre deti zorganizovala

práve Adela Greisingerová, dokonca bola ho poverená aj nacvičiť a režijne predstaviť. Práca a aktivity neúnavnej ženy a jej všestranná dlhoročná činnosť boli neraz povšimnuté aj doma, ale i mimo Petrovca; a bola odmenená i v Belehrade vysokým kráľovským vyznamenaním.

Osnivač Narodopisnog muzeja, glumica, režiserka

Adela Greisingerova-Kubaniova je rodena 1867. godine u Gložanu i veći deo života je provela u Bačkom Petrovcu. Među žena koje su se u potpunosti uključile u društveni život i zaslužne su za emancipaciju žena u patrijarhalnoj Petrovačkoj sredini početkom 20.veka, pripada i Adela Greisingerova-Kubaniova. Kuća Eduarda i Adele Greisinger nalazila se u ulici pored poznatog Petrovačkog potoka Begej, (danas ulica Generala Štefanika, gde se sada nalazi zgrada Javnog komunalnog preduzeća). Iz potrebe oživljavanja narodnog i kulturnog života u novoj državi Srba, Hrvata i Slovenaca napredni ljudi ovog veka, među njima i Adela Greisingerova-Kubaniova pokreću raznovrsne inicijative. Zajedno sa učiteljicom Ljudmilom Kvačalovom osnivaju 1921. godine u Petrovcu Petrovačko udruženje žena kao ogranak Udruženja jugoslovenskih žena . Tokom dvadesetogodišnjeg postojanja ovog udruženja bila je njegoova predsednica. 1926.godine na njenu inicijativu osniva se Narodopisni muzej. Malo poznata činjenica je da je Adela Greisingerova-Kubaniova bila organizatorka i režiserka prve dečje pozorišne predstave. Njen dugogodišnji rad i aktivnosti su bile priznate i izvan granica Petrovca. Dobitnik je visokog kraljevskog odličja u Beogradu.

Founder of Ethnographic Museum, Actress, Theatre director

Adela was born in 1867 in Gložan. Most of her life she spent in Bački Petrovac. Among women with significant influence in improving women issues and their emancipation in rural areas in the early 20th century was Adela Greisingerova – Kubaniova. Together with teacher Ludmila Kvačalova in 1921 they were founding members of the Women Association in Petrovac as a branch of Women Association of Yugoslavia. Adela was president of Petrovac Association during 20 years of existence. In 1926 she initiated founding of Ethnographic Museum.

It is a little known fact that Adela Greisingerova-Kubaniova was organizer and director of the first children's theatre play in Petrovac. For her efforts and active role in cultural life she received High Royal achiever award in Belgrade.

Mariena Czoczeková- Eichardtová

Marjena
Čoček-
Ajhart
(1892-1972)

Spisovateľka, Členka centrálného zväzu slovenských žien v
Kráľovstve SCHS

Narodila sa 1. júna 1892 v Petrovci otcovi Štefanovi Eichardtovi – obchodníkovi a prvému správcovi Petrovskej sporiteľne a matke Paule Godrovej. Jej rodinné zázemie predstavovali vtedajšie uctievané petrovské rodiny Eichardtovcov, Godrovcov, Maršallovcov.

Czoczekovský rod sa usadil v Novom Sade, niekde na začiatku 19. storočia. Z nich najznámejší bol Alois Czoczek, staviteľ, ktorého naši predkovia dobre poznali, a ktorý staval aj kulpínsky chrám Boží v roku 1875.

Osud Marienu Eichardtovú nemaznal. Ako mladá žena ochorela na tuberkulózu. Spolu s bratrancom Vladimírom Godrom, Samuelom Štarkem, Vladimírom Manicom, mali malé hudobné kvarteto, koncertovala s nimi na klavíri.

V tridsiatych rokoch 20. storočia Mariena v nostalgii za rodiskom začala tvoriť, prispievala krátkymi poviedkami do kalendárov a Národnej jednoty, zúčastňovala sa aj v ženskom hnutí, v spolku Sloveniek. Jej prvé poviedky začali vychádzať práve v Ľudovom kalendári a v novinách Dolnozemský Slovák a boli obľúbeným čítaním nášho ľudu. Vďaka vydavateľstvu Obzor, rok po jej smrti vyšiel výber z jej celkovo nevelkej tvorby so štúdiou Anny Makanovej pod názvom Modra hmla. Zomrela v decembri roku 1972 a pochovaná je na novosadskom cintoríne.

Književnica, članica Centralnog saveza slovačkih žena u Kraljevini SHS

Rođena je 1892. godine u Bačkom Petrovcu u poznatoj porodici, otac Štefan Ajhart je bio prvi upravnik Petrovačke štedionice.

Porodica Čoček se nastanila u Novom Sadu početkom 19.veka. Jedan od najpoznatijih članova porodice je bio Alojz Čoček, arhitekta, koji je sagradio između ostalog i crkvu u Kulpinu 1875. godine.

Njen život od početka nije bio lak. Marjena Čoček je već u mladosti obolela od tuberkuloze. Već tada je svirala klavir u kvartetu koji su osnovali članovi porodice i prijatelji. 30-tih godina 20.veka Marjena počinje da piše kratke priče koje šalje u kalendare i novine „Narodna jednota“. Uključuje se u rad ženskog pokreta u Udruženju Slovačkinja. Njene prve proze izlaze u „Narodnom kalendaru“ i u novinama „Dolnozemski Slovak“ i bile su omiljene u narodu.

Godinu dana nakon njene smrti izlaze u izdanju „Obzora“ izabrani delovi iz njenog dela pod nazivom „Modra hmla“. Umrla je 1972. godine i sahranjena je u Novom Sadu.

Writer, a member of the „Slovak Women’s Union“ in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes

She was born in 1892 in Bački Petrovac in famous family Eichardt (her father was first director of Slovak sporitelna –Slovak Saving Bank).

Family Čoček moved to Novi Sad in early 19-th century. One of the most famous members of this family was an architect Alojz Čoček, a builder of Slovak evangelical Church in Kulpin in 1875.

She suffered from tuberculosis in her early years. But she wasn’t giving up. She was a member of family quartet where she played piano. In early 20-th century Marjena starts to write short prose works, sending them to calendars and newspapers “Narodna jednota“. She becomes active in women movement in Slovak Women’s Union. First prose works of Marjena Čoček-Ajhart were published in “ Narodni kalendar“ and “Dolnozemski Slovak“ newspaper and were very popular with people.

One year after her death, a publishing company „Obzor“ published selected works in book „Modra hmla“ (Blue mist).

Ludmila Kvačalová

Ludmila Kvačalova (1866 - 1956)

Učiteľka

Kvačalovci do Petrovca prišli pár rokov po revolúcii 1848/49. Tu sa v škole pri kostole, narodilo aj ich šesť detí. Matka im bola Terézia, rod. Godrová, z chýrečnej Godrovej rodiny. Otec Ján, učiteľ v Petrovci. V tichej, dnes Kvačalovej uličke dlho rokov vídavali staručkú sestru Dr. Jána Kvačalu chýrečného komeniológa-akademika. Celý svoj život venovala deťom a bratovi. Plných 35 rokov pracovala v Petrovci. Bola učiteľka, tak ako to mala zaštepené v rodine učiteľa. Zostala sama nevydatá a bezdetná. Vďaka bratovi ako samouk zakončila a vyškolila sa za pedagóga. Talent byť pri veci národnej, osvetovej a výchovnej, mala po matke. Jej prínosom bola angažovanosť pri zrode petrovského divadla. Písala o divadle, a istý čas maďarské resp. vtedajšie uhorské úrady ju prísne trestali tým, že ju pozbavili služby, nesmela učiť. Ludmila bola odvážnou ženou, bola pri zhromaždení a voľbách Mudrochových a Hodžových, stála pri svojom ľude, konala a organizovala. Učiteľka Kvačalová bola dobrá organizátorka, spolupracovala s Eržikou Mičátkovou pri zakladaní združenia žien v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov po I.svetovej vojne. Aktívne spoluorganizovala dobročinné zbierky, výstavy, Slovenské národné slávnosti, pripravovala deti na verejné, kultúrno-umelecké večierky, zábavy, maškarné plesy, divadielká. V osemdesiatom roku oslepla. Zomrela v roku 1956 v Petrovci.

Učiteľjica

Porodica Kvačala je u Petrovac došla niekoľko godina nakon revolucije 1848/49. Živali su u zgradi škole pored crkve u centru Petrovca. U mirnoj (danas Kvačalovoj ulici) dugo su viđali

stariju gospođu inače sestru poznatog akademika Dr. Jana Kvačalu. Ceo svoj život je posvetila bratu i deci koju je učila. Sama se nije udavala i nije imala dece. Punih 35 godina je predavala u školi u Petrovcu. Upravo zahvaljujući bratu se kao samouk školovala za pedagoga. Ljudmila je po majci nasledila talenat da bude u centru zbivanja kako narodnih tako i prosvetnih. Bila je aktivno uključena od samog početka u razvoj Petrovačkog pozorišta. Pisala je o pozorištu zbog čega su je mađarske/ugarske vlasti strogo kažnjavale. Određeno vreme nije smela ni da predaje u školi. Ljudmilu to nije sprečavalo da prisustvuje izornoj Skupštini i izborima na kojima je Milan Hodža izabran za poslanika u Austro-Ugarskoj skupštini za poslanika u Kulpinskom sneme. Stajala je uz svoj narod i bila je vrlo aktivna. Sarađivala je sa Eržikom Mičatek prilikom osnivanja Središnjeg udruženja čehoslovačkih žena u Kraljevini S. H. S. Prikupljala je dobrotvorne priloge, organizovala izložbe, bila je uključena u organizaciju Slovačkih narodnih svečanosti, pripremala je decu za javne nastupe na kulturno-umetničkim programima, zabavama, pozorištu. Pred kraj života je oslepelela. Umrkla je 1956. godine u Petrovcu.

Teacher

Family Kvačala came to Petrovac after revolution in 1848/49. They lived in school building next to the Church in the village center. Today Kvačalova Street is a place where people used to see elderly woman taking a walk for years. That was Ljudmila Kvačalova, sister of Dr. Jan Kvačala, recognized academic. The entire life she dedicated to her brother and children who she was teaching. She never married and had no children. For more than 35 years she lectured in Bački Petrovac. As autodidact she became pedagogue. From early beginnings of theater activities she became very proactive. She wrote about theatre, for this activity she was harshly punished by Hungarian government. Certain period of time she was banned to lecture. Ljudmila was determined to remain active. She witnessed Austro-Hungarian Parliament elections where Milan Hodža was elected for parliament member as Slovak representative. Ludmila was cooperating with Eržika Mičatek during founding of Czechoslovakian Women's Union in Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, organizing charity events, organizing exhibitions, programs of Slovak National Festival. The last years of her life she was blind. She died in 1956 in Petrovac.

Mária Šišková- Maňa

Marija Šišková- Manja (1909-1988)

Učiteľka

Mária Šišková sa narodila v roku 1909 v Selenči. V roku 1921 sa celá rodina presťahovala do Báčskeho Petrovca. Jej otec Samuel Šiška bol učiteľom a veľkým národovcom. Práve do domu na rohu dnešnej Čajakovej a Tolstého ulice, kde už vtedy pôsobil učiteľ a spisovateľ Ján Čajak st., Čajakove dve dcéry Kornelka a Adelfka sa s Máriou kamarátili. Mária -Maňa, budúca učiteľka, patrila do prvej generácie petrovských stredoškôľakov – gymnazistov. Pedagogickú akadémiu skončila v Novom Sade a potom ako mladá učiteľka pracovala na rôznych školách na Slovensku. Jej brat Karol bol predsedom Slovenskej akadémie vied v Bratislave a predseda Spolku Slovákov z Juhoslávie na Slovensku.

Do Petrovca sa znovu vracia v päťdesiatych rokoch. Tu zakotvila, tu odišla do výslužby. Avšak po roku 1960 sa vystažovala na Slovensko. Zomrela v Pezinku v roku 1988. Gymnázium Jána Kolára v Báčskom Petrovci jej udelilo spomienkovú plaketu za jej výchovnú prácu v nižších triedach gymnázia, ako aj na základnej škole v Petrovci.

Učiteľjica

Rođena je 1909. godine u Selenči. 1921. godine se sa porodicom seli u Petrovac. Živeli su u kući na uglu ulica danas Čajakove i Tolstojeve u školskoj zgradi u kojoj je već tada živeo poznati pisac i učitelj Jan Čajak stariji. Marija-Manja pripadala je prvoj generaciji Petrovačkih srednjoškôlaca-gimnazijalaca. Pedagošku akademiju završila je u Novom Sadu, nakon čega je kao mlada učiteljica napustila Petrovac i radila je u mnogim slovačkim školama. Njen brat Karol je bio predsed-

nik Slovačke akademije nauka u Bratislavi i predsednik Saveza Slovaka iz Jugoslavije u Slovačkoj. Tek pedesetih godina se vratila u Petrovac. Tu je otišla u penziju i nakon 1960. godine se seli u Slovačku. Umrta je u Pezinku 1988. godine. Dobitnik je spomen plakete Petrovačke gimnazije za svoj prosvetni rad u nižim razredima Gimnazije i Osnovne škole u Petrovcu.

Teacher

She was born in 1909 in Selenča. In 1921 she moved with her family to Bački Petrovac. They lived in a house on the corner of (nowdays Čajak and Tolstoy Street) in school building that they shared with famous writer and teacher Jan Čajak senior. Maria was a member of first generation of high school graduates from Petrovac. She graduated on Pedagogical Faculty in Novi Sad. Soon after she left Petrovac and lectured in various Slovak schools. Her brother Karl was president of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava. In early 50's she returned to Petrovac. She was later retired and after 1960 she moved permanently to Slovakia. She died in 1988 in Pezinok. She was awarded by High school Jan Kolar for her achievements and dedicated educational work in both high school and primary schools with plaquet.

Zuzka Medvedová

Zuzka Medvedová (1897-1985)

Prvá akademická maliarka vojvodinských Slovákov

Zuzka Medvedová sa narodila 5. októbra 1897 v Bačskom Petrovci. Vyrastala v roľníckej rodine čo v značnej miere ovplyvnilo jej tvorbu, nielen tematicky, ale aj keď ide o výtvarný názor. Akademická maliarka Zuzka Medvedová patrila k prvým ženám, ktoré spomedzi Sloveniek dosiahli takýto akademický titul (absolvovala Akadémiu výtvarného umenia v Prahe v roku 1929). Pražská výtvarná akadémia, na ktorej neskôr študovala i Zuzka Medvedová, bola pre ženy prístupná iba v druhom desaťročí 20. storočia. Širšia verejnosť si ju ako nádejnú výtvarníčku prvýkrát všimla počas Národného zhromaždenia, čiže prvých Slovenských národných slávností, ktoré sa konali v Petrovci 28. augusta 1919, na výstave obrazov a ručných prác, ktorú zorganizoval s petrovskými ženami prvý akademický maliar z radov vojvodinských Slovákov Karol Miloslav Lehotský. V roku 1924 vypracovala obálku pre Slovenský hospodársky kalendár, ktorý vydali petrovskí podnikatelia Labáth a spoločnosť. Tiež ilustrovala prvý humoristicko - satirický časopis Slovákov v Juhoslávii, ktorý vychádzal pod názvom "Frčka", ako aj dvojmesačník Hévis. Umelecké dielo Zuzky Medvedovej ochraňuje Galéria Zuzky Medvedovej, otvorená 1. júla 1989. Vo svojom fonde galéria vlastní až 828 jej výtvarných prác.

Prva akademska slikarka vojvođanskih Slovaka

Sljedeća zaslužna ličnost za izgradnju čvrstih temelja savremenog razgranatog stvaralaštva slovačkih slikara u Srbiji bila je akademska slikarka Zuzka Medvedová. Rođena je 1897. godine u Petrovcu i prirodni umetnički talenat unapredila je slikarskim školovanjem, najpre privatno u Pragu kod prof. En-

gelmilera, zatim u Zagrebu i konačno na Akademiji likovnih umetnosti u Pragu kod profesora Jakuba Obrovskog i Maksa Švabinskog. Samim tim je bila jedna od prvih Slovakinja koje su stekle ovu akademsku titulu (1929). Ova činjenica je jako bitna iz razloga što je žena, školovanih umetnica bilo do druge polovine 19.veka i početka 20.veka veoma malo naročito iz seoskih sredina. Odrasla je u seljačkoj porodici što je u mnogome uticalo na njen rad. Njeno narodnospisno slikarstvo lirizuje i veliča prikazane motive, ali ujedno je u vremenском razmaku steklo značaj etnografskog dokumenta. Prvu izložbu je imala tokom prvih Slovačkih narodnih svečanosti u Petrovcu 1919. godine. Često je slikala naslovnu stranu „Narodnog kalendara“. Ilustrovala je knjigu Marjene Čoček-Ajhart, a od 1939.godine i dečji časopis „Naše slniečko“ koji je izlazio u Petrovcu a uređivala ga je Adela Petrovičova-Čajakova. Takođe je ilustrovala prvi humorističko-satirični časopis Slovaka u Jugoslaviji pod nazivom „Frčka“. 1942. godine se seli u Bratislavu ali je često dolazila u Petrovac da slika u roditeljskoj kući. Umrla je u Pezinku (Slovačka) 1985. Godine. Umetničko delo Zuzke Medvedove čuva Galerija Zuzke Medvedove otvorena 1989.godine u Bačkom Petrovcu. U svom fondu poseduje preko 800 njenih likovnih radova.

The first Academic Slovak painter in Vojvodina

Another personality who is one of the builders of Slovak art foundations in Vojvodina is Zuzka Medvedova.

She was born in 1897 in Petrovec. Her talent was improved by her painting studies, firstly due to private lessons in Prague at prof. Engelmüller, later in Zagreb and finally on the Academy of visual arts in Prague in a class of Jakub Obrovský and Max Švabinský. She was first Slovak painter from Vojvodina to graduate at the Prague Academy where only a few women academic painters until late 19th and early 20th century, especially from rural areas had a chance to study. She had her first exhibition of art works in Petrovec during Slovak National Festival in 1919. She often illustrated cover of “Narodni kalendar”(National calendar, also the first satire and humor magazine of Slovaks in Yugoslavia called Frčka (“Hash mark”). Art work of Zuzka Medvedova is collected as her lifelong legacy in the Gallery of Zuzka Medvedova in Petrovac founded in 1989. This gallery holds the most meaningful art event of Vojvodina’s Slovaks called “The exposition of the Slovak contemporary work in Serbia”.

Anna Pixiadesová

Ana Pixiadesova (1924-2004)

Výtvarníčka, výtvarná pedagogička, ilustrátorka

Kysáč sa právom pýši značným počtom akademicky vzdelaných a úžitkových výtvarníkov, vďaka ktorým bola zriadená galéria pri Slovenskom národnom dome. Medzi nich patrí aj Anna Pixiadesová jedna z najpoprednejších slovenských vojvodinských profesionálnych výtvarníčok druhej polovice 20. storočia. Narodila sa 6. apríla 1924 v Kysáči. V rokoch 1956-1958 navštevovala a zdokonaľovala svoje výtvarnícke nadanie na Vysokej umeleckej škole v Prahe, ako ďalšia vojvodinská Slovenka po Zuzke Medveďovej.

Anna Pixiadesová si svojím moderným výtvarným prejavom na menej frekventovaných materiáloch (smalt, sklo, tapisérie a i.) vybudovala významné miesto v dejinách umenia nielen vojvodinských Slovákov, ale aj celého Srbska. Prvú samostatnú výstavu jej usporiadali v roku 1956 v Národnom múzeu v Báčskom Petrovci. Samostatné prezentácie tvorby mala aj na Slovensku, v Chorvátsku, v Česku, v Bonne a v Palm Beach v USA. Známy je najmä cyklus jej sklenených abstraktných foriem zo sedemdesiatych rokov 20. storočia pomenovaný Vegetácie. V roku 1979 jej práce boli zavedené do reprezentačnej expozície Súčasná juhoslovanská tapiséria a sklo. Od roku 1955 bola členkou Združenia výtvarných umelcov, úžitkových umelcov a dizajnérov Srbska (ULUPUDS). Zároveň je prvou slovenskou vojvodinskou výtvarníčkou, ktorá sa výraznejšie a sústavnejšie venovala grafickej tvorbe.

Pôsobila aj ako výtvarná pedagogička (Gymnázium Jána Kollára) v Báčskom Petrovci a ilustrátorka časopisu Naši pionieri. Najväčšiu časť života strávila v Belehrade ako slobodná

umelkyňa (ateliér mala oproti železničnej stanice na Námestí Bratstva a jednoty). Zomrela v Bratislave 11. júla 2004.

Slikarka, likovni pedagog, ilustratorka

Kisač se s pravom ponosi mnogobrojnimi akademskimi obrazovanimi umetnicami, zahvaljujući kojima je opremljena i galerija pri Slovačkom narodnom domu. Među njih spada i Ana Pixiades, jedna od vodećih slovačkih vojvođanskih profesionalnih slikarki druge polovine 20. veka. Rodjena je 1924. godine u Kisaču. Studirala je od 1956-1958. godine na Akademiji likovnih umetnosti u Pragu kao sledeća vojvođanska Slovakinja nakon Zuzke Medvedove.

Ana Pixiades je svojim modernim slikarskim izrazom na ređe korišćenim materijalima (smalt, staklo, tapiserije) izgradila svoje mesto u istoriji umetnosti, ne samo vojvođanskih Slovačka već i cele Srbije. Prvu samostalnu izložbu je imala 1956. godine u Narodnom muzeju u Bačkom Petrovcu. Samostalne izložbe je imala i u Slovačkoj, Hrvatskoj, Češkoj, Nemačkoj, Americi. 1979. godine su njeni radovi uvedeni u reprezentativnu ekspoziciju savremene jugoslovenske tapiserije i stakla. Od 1955. godine bila je član Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Srbije (ULUPUDS). Istovremeno je prva vojvođanska Slovačka slikarka koja se bavila grafikom.

Radila je i kao likovni pedagog u Petrovačkoj gimnaziji. Imala je atelje u Beogradu (kod železničke stanice na trgu Bratstva i jedinstva, danas Savski trg). Umrta je u Bratislavi 2004. godine.

Painter, illustrator, pedagogue

She is one of leading Slovak Vojvodinian professional painters of late 20th century. She was born in 1924 in Kisač. She attended the Academy of visual arts in Prague in 1956-1958 as a next Slovak painter from Vojvodina after Zuzka Medvedova.

Ana Pixiades with her modern artistic expression on rarely used materials (cobalt glass-enamel, tapestry, glass) created place for her art in Serbian contemporary art history. In 1979 her art works were included in The Exposition of contemporary Yugoslav tapestry and glass. Since 1955 she was a member of The Association of Applied Arts Artists and Designers of Serbia. She was the first Slovak graphic artist from Vojvodina. She died in Bratislava in 2004.

Zuzana Kardelisová

Zuzana
Kardelis
(1912–1988)

Herečka, režisérka, učiteľka

Zuzana Kardelisová bola prvou ochotníckou herečkou v Kysáči. Narodila sa v Kysáči, v roku 1912. Pôsobila ako učiteľka a ochotnícke herectvo bolo jej svetom. Mala talent umeleckého prednesu poézie a schopnosť interpretovať divadelné texty tak, že veľmi verne vedela vystihnúť podstatu i nedostatky ľudskej povahy.

Kysáčske ochotnícke divadlo má tradíciu dlhú vyše sto rokov. Ako zakladateľa možno považovať rodinu Mičátkovcov, ktorá bola v osade veľmi činná. V roku 1937 sa uskutočnila prvá divadelná súťaž, ktorú zorganizoval Výbor pre divadlo pri Matici slovenskej v Juhoslávii. V tom čase s režisérskou prácou začala aj Zuzana Kardelisová.

Festival Zuzany Kardelisovej – festival ochotníckych divadelných súborov s inscenáciami zobrazujúcimi postavenie ženy v spoločnosti sa organizuje od roku 2004 a prebieha v novembri. Vystupujú na ňom aj zahraničné divadelné súbory. Zuzana Kardelisová zomrela vo veku 76 rokov.

Prva amaterska glumica u Kisaču, režiser, učiteľjica

Zuzana Kardelis je bila prva amaterska glumica u Kisaču. Rođena je 1912.godine u Kisaču. Radila je kao učiteljica, dok je amatersko pozorište bio njen život. Imala je izuzetan talenat za recitovanje poezije i pozorišnih tekstova, otkrivajući tako ljudske karaktere i mane.

Amatersko pozorište u Kisaču ima tradiciju preko 100 godina. Zvanični počeci organizovanog kulturnog života u Kisaču se vezuju za pozorišnu aktivnost, koju su uglavnom organizovali učiteljji. Za osnivače se smatra porodica Mičatek, koja je bila

veoma aktivna u selu. 1937. godine je Odbor za pozorište Matice slovačke u Jugoslaviji organizovao prvi pozorišni festival takmičarskog karaktera. U tom periodu je počela da režira i Zuzana Kardelis.

Da bi se održala uspomena na ovu značajnu ženu u oblasti pozorišta pokrenut je Festival „Zuzana Kardelis“ kao festival slovačkih amaterskih pozorišnih ansambala, koja se bave položajem i značajem žene u društvu. Održava se od 2004. godine u Kisaču i na njemu učestvuju i pozorišne grupe iz inostranstva. Zuzana Kardelis je umrla u 76 godini života.

First amateur actress in Kisač, teacher, stage director

Zuzana Kardelissova was a first amateur actress in Kisač. She was born in 1912 at the same village. She was a teacher by profession but her greatest love was theatre. She had an extraordinary theatrical talent like poetry reading and theatre texts revealing human characters and foibles.

Amateur theatre in Kisač has tradition long over a century. Beginnings of theatrical and other cultural activities were initiated mostly by teachers at that time. Family Mičatek is considered to be the founder of theatre in Kisač. In 1937 Matica Slovenska in Yugoslavia, department for theater established the first competitive Theatre Festival. This is period when Zuzana Kardelissova started to get active as stage director.

Since 2004, each November, the Festival of Zuzana Kardelissova has been organized to honor the work of the extraordinary woman. This is a Festival of Slovak amateur's theaters with an art production depicting the status of women in society. Zuzana Kardelissova died in her 76.

Anna
Benková

Ana
Benkova
(1914-2003)

Profesorka, prvá žena zapojená do organizovaného odporu proti fašistickej okupácii v Petrovci

Prvá žena, ktorá sa zapojila do organizovaného odporu proti fašistickej okupácii v Petrovci bola Ana Benková. Hoci pochádzala z chudobnej rodiny, podarilo sa jej vyštudovať na Filizofickej fakulte v Belehrade.

Hneď po vypuknutí povstania, členovia SKOJ-a a KSJ v Petrovci zorganizovali rôzne akcie ako pálenie troch konopární v Petrovci v roku 1941. V tejto známej akcii účinkovala aj Anna Benková. Účastníkov akcie však odhalili, pochytili, úžasne týrali najprv v novosadskej Armiji. Annu Benkovu práve tam odsúdili na 12 rokov ťažkej práce. Trest si odpykávala v žalári Marijanostra a potom v lágri v Rawensbrucku (Nemecko) pod číslom 90577, kde sa dočkala oslobodenia. Vrátila sa do rodného Petrovca, aktívne sa podieľala na práci AFŽ a až do dôchodku učila na petrovskom gymnáziu niekoľko predmetov filizofiu, psychológiu a logiku. Zomrela v roku 2003 a pochovaná je na petrovskom cintoríne.

Prva žena učesnica organizovanog otpora protiv fašističkog otpora u Petrovcu, profesorka

Ana Benkova je bila prva žena koja se aktivno uključila u organizovani otpor protiv fašističke okupacije u Bačkom Petrovcu. Rođena je 1914. godine u Bačkom Petrovcu. Poticala je iz siromašne porodice ali je uspešno završila Filozofski fakultet u Beogradu. U periodu 1941-1953 u akcijama AFŽ-a Vojvodine učestvovalo je nekoliko stotina hiljada žena. Najvećim delom su to bile članice organizacije.

Članovi SKOJ-a i KPJ iz Bačkog Petrovca su odmah po iz-

bijanju ustanka organizovali pisanje parola protiv okupatora. U noći između 1. i 2. oktobra 1941. organizovali su paljenje tri kudeljare u Bačkom Petrovcu. U toj akciji učestvovala je i Ana Benkova. Usledilo je hapšenje članova SKOJ-a i KPJ. Među njima je bila i Ana. Posle strašnog mučenja u novosadskoj "Armiji" osuđena je na 12 godina teškog rada. Kaznu je izdržavala u zatvoru Marijanostra, a zatim i u logoru Ravensbrik gde je dočekala oslobođenje. Posle oslobođenja se vratila u Bački Petrovac. Bila je članica KPJ a birana je u mesni Narodnooslobodilački odbor u više navrata. Aktivno je učestvovala u radu GO AFŽ-a. Umrla je 2003.godine u Petrovcu.

The first woman, a member of Anti-Fascist resistance unit in Backi Petrovac, professor

Ana Benkova was born in 1914 in Petrovac. She was first active member of Anti-fascist resistance unit organized in Petrovac. She was raised in a poor family but managed to educate and graduate at Faculty of Philosophy in Belgrade. Since 1941 until 1953 in Women's Antifascist Front of Vojvodina more than 100.000 women were involved in various intensive actions. Most of them were members.

Members of Young Communist League of Yugoslavia, commonly known by its abbreviation SKOJ and Communist Party of Yugoslavia from Petrovac organized writing slogans against the occupiers.

Ana Benkova participated in those actions. Soon after, many participants were arrested. She was jailed in prison in Novi Sad called Armija- detention center, sentenced to 12 years of severe imprisonment. She was imprisoned in Maria-nostra (Hungary) later in concentration camp in Ravensbrück (women's concentration camp during World War II, located in northern Germany). After the war, Ana was released and returned to Backi Petrovac. She had remained active in the Communist Party of Yugoslavia and its unit in Petrovac for years. She died in 2003 in Petrovac.

Božena Škulcová

Božena Škuljčova (1908–1981)

Učiteľka, osvetová a kultúrna pracovníčka

Narodila sa v Clevelende, v štáte Ohio, USA 10. decembra 1908. Jej rodičia do Ameriky odišli za prácou, ale neľahkom období sa rodina vracia v roku 1913 do Šídu. Božena skončila učiteľskú školu vo Vršci, bola učiteľkou v Lúgu a od roku 1936 do roku 1951 v Erdevíku, kde sa výsledkami svojej práce natrvalo zapísala do vedomia Erdevičanov.

V školskej práci vynikala najmä ako pedagogička v matematike, fyzike a slovenčine. V rámci SČS, MOMS-u a SKOS-u ako horlivá národovkyňa a neúnavná pracovníčka vo všetkých oblastiach kultúrneho, osvetového a národného života významne prispela k zachovaniu jedinečnosti a rozvíjaniu národného povedomia erdevických Slovákov. Z Erdevíka odišla do Šídu kde bola učiteľkou až do odchodu do výslužby. Zomrela v Ľubľane 4. októbra 1981.

Učiteľjica, prosvetni i kulturni radnik

Rođena je 1908. godine u Klivlendu (Ohajo, SAD). Njeni roditelji su emigrirali u SAD za poslom ali su se nakon nekoliko teških godina 1913 vratili u Šid. Božena je završila Učiteljsku školu u Vršcu, radila je kao učiteljica u Lugu, a od 1936 do 1951. godine u Erdeviku, gde je svojim zalaganjem i radom ostala upamćena u istoriji ove slovačke sredine.

U pedagoškom radu se naročito isticala u matematici, fizici i slovačkom jeziku. U okviru Udruženja Čehoslovačkih žena, Mesnog odbora Matice Slovačke i SKOS-a je kao neumorna radnica u svim oblastima kulturnog, prosvetnog i narodnog života mnogo doprinela očuvanju identiteta i razvoju nacionalne svesti Slovaka iz Erdevika. Iz Erdevika je otišla u Šid

gde je predavala u školi do penzije. Umrła je u Ljubljani 1981. godine.

Teacher, cultural worker

Božena was born in 1908 in Cleveland (Ohio, USA). Her parents immigrated for work but after few years of difficult period in 1913 came back to Šid. She graduated at Teachers Training Faculty in Vršac and worked as a teacher in Lug for few years. Later from 1936-1951 she was working in Erdevik where she is remembered as dedicated and hardworking teacher.

In her pedagogical work she excelled in mathematics, physics and Slovak language. As an active member of Czechoslovakian Women's Union, also Matica slovenska local branch, she contributed significantly to educational, cultural and national matters. Preservation of national identity and interests are especially important in small communities like Erdevik. From Erdevik she left to Šid where she lectured until her retirement. She died in Ljubljana in 1981.

Mária Kičiňová

Marija Kičinjova (1935-1991)

Herečka

Mária Kičiňová sa narodila 13.marca 1935 v Erdevíku. Základnú školu skončila vo svojom rodisku. Do divadelného života vkročila v päťdesiatych rokoch 20. storočia a síce v divadelných hrách "Strýko", "Slovenská sirota", "Bačova žena". Na svojej ochotníckej dráhe sprevádzala ju neprestajná láska ku hereckému kumštu. Jej dynamika, vzruch, pohyblivosť, javisková reč, dobrá dikcia boli jej vzácne charakteristiky pri stvárňovaní postáv v hrách. Nezabudnuteľné je jej stvárnenie postavy Cigánky v Čapekovom Lupežníkovi. Hrala v týchto divadelných hrách: Bobičovej "Rodina Bloo", Subotičovej hre "Ljudi" a, v hre Pavla Čániho "Pohľad do tváre" a iných. Za 13 rokov pôsobenia v divadelnej činnosti zapísala sa do kroniky erdevického herectva.

Glumica

Marija Kičinjova je rodená 1935. godine u Erdeviku. Osnovnu školu je završila u Erdeviku. U pozorišni život je ušla pedesetih godina dvadesetog veka u pozorišnim predstavama „Stryko“, „Slovenska sirota“, „Bačova žena“. U njenom amaterskom radu pratila ju je neiscrpna ljubav prema pozorištu. Njena dinamika, strast, talenat, dobra dikcija bile su njene dragocene karakteristike prilikom igranja različitih likova. Nezaboravna je njena uloga Ciganke u Čapekovom Lopovu. Igrala je u sledećim predstavama: "Porodica Blo" - Lj.Bobić , "Ljudi" – Subotić, „Pohľad do tváre“ – P.Čanji i drugim. Za 13 godina amaterskog rada upisala se u hroniku pozorišnog života u Erdeviku. Umrla je 1991.godine.

Actress

Maria was born in 1935 in Erdevik where she completed a primary school. In 1950s she became active in theatre as in theatre plays like Stryko („Uncle“), Slovenska sirota („Slovak orphan“), Bačova žena („The Shepherd Wife“) etc. She was very passionate about amateur theatre during her entire career. Her talent for theatrical performance was precious features in all of her roles. Most memorable roles she played in Porodica Blo („Family Blo“), Ljudi („People“), Pohľad do tváre („Look in the face“) and others. In 13 years of her amateur work she made part of the history of theatre in Erdevik. She died in 1991.

Olga Garayová- Babylonová

Olga Garajova- Babilonova (1905-1988)

Učiteľka, výtvarníčka, redaktorka a spisovateľka

Olga Garayová - Babylonová je významnou osobnosťou našej kultúrnej histórie, najmä našich dejín umenia, literatúry a publicistiky. Narodila sa 24.apríla 1905 v Erdevíku v remeselníckej rodine. Štyri triedy nemeckej ľudovej školy a tri triedy srbského gymnázia vychodila v Rume. Učiteľskú školu zakončila v Novom Sade. V roku 1925 sa vydala za inžiniera Ivana Garaya z Báčskeho Petrovca (jedného z neskorších zakladateľov petrovskej konopárne a továrne Kooperatíva).

Učila do konca vojny na ľudovej škole v Petrovci. Po absolvovaní Vyššej pedagogickej školy pracovala ako odborná učiteľka na petrovskom Gymnázium a v Učiteľskej škole. Učila dejiny umenia, kreslenie, krasopis, srbsčinu, slovenčinu, ruštinu, nemčinu a angličtinu. Maľovať sa učila od K.M.Lehotského. So Zuzkou Medvedovou spolupracovala a a priatelila sa. Obe boli naše prvé ilustrátorky. Bola členkou výtvarných pedagógov Vojvodiny.

Prispievala do Národného a Ľudového kalendára, Hlasu Ľudu, Nového života, Rozhľadov, časopisu pre deti Naše slniečko ako ilustrátorka, spisovateľka a šéfredaktorka.

Výtvarné práce Olgy Garajovej - Babylonovej pribudli do Fondu obrazov Galérie Zuzky Medvedovej, ako závetný dar tomuto prostrediu a kultúre vojvodinských Slovákov.

Zomrela 2.septembra 1988 v Belehrade a urnu s jej popolom uložili do rodinnej hrobky Garayovcov na petrovskom cintoríne.

Jedna od prvih ilustratorki vojvođanskih Slovaka, učiteljica, urednica, književnica

Olga Garajova-Babilonova je značajna ličnost kulturne istorije vojvođanskih Slovaka, naročito istorije umetnosti, književnosti i publicistike. Rođena je 1905. godine u Erdeviku u zanatlijskoj porodici. Četiri razreda nemačke škole i tri razreda srpske gimnazije završila je u Rumi. Učiteljski fakultet je završila u Novom Sadu. 1925. godine se udala za inženjera Ivana Garaja iz Bačkog Petrovca (kasnije jedan od osnivača Petrovačke kudeljare i fabrike Kooperativa).

Do kraja rata je predavala u školi u Petrovcu. Nakon završenog Fakulteta, predavala je u Petrovačkoj gimnaziji i u Učiteljskoj školi. Predavala je istoriju umetnosti, crtanje, krasopis, srpski, slovački, ruski, nemački i engleski jezik. Slikanje je učila od K.M.Lehotskog - prvog akademskog slikara vojvođanskih Slovaka. Sarađivala i družila se sa Zuzkom Medvedovom. Ove su bile naše prve ilustratorke. Bila je članica Likovnih pedagoga Vojvodine.

Kao ilustrator, pisac i odgovorni urednik radila je u „Narodnom kalendaru“, časopisu „Novi život“, „Rozhlady“, časopisu za decu „Naše slniečko“. Likovni radovi Olge Garajove-Babilonove se nalaze u fondu Galerije Zuzke Medvedove kao njen poklon ovoj sredini i kulturi vojvođanskih Slovaka.

Umrla je 1988. godine u Beogradu a sahranjena je u porodičnoj grobnici u Bačkom Petrovcu.

Teacher, writer, editor, one of first Slovak illustrators from Vojvodina

Olga Garayova-Babylonova is important personality in cultural history of Slovaks in Vojvodina, especially art history, history of literature and journalism. She was born in 1905 in Erdevik. She graduated at Teachers Training Faculty in Novi Sad. By the end of the World War II., she was lecturing in Backi Petrovac. After graduating she lectured at both High school in Petrovac and Teachers school. She was friend with Zuzka Medvedova, and they were our first illustrators. Olga was a member of the Society of Pedagogues of Vojvodina.

She produced a number of illustrations for periodicals and newspapers, such as: Narodný kalendár ("National calendar"), Nový život ("New life"), Hlas ľudu ("Voice of people"), children magazine Naše slniečko ("Our sun") and others. Art works of Olga Garayova-Babylonova are saved as her legacy in the Gallery of Zuzka Medvedova in Petrovac. She died in 1988 in Belgrade, buried in Petrovac.

Literatúra:

- Benková, V., *Stretnutie s minulosťou*, Hlas ľudu, Nový Sad, 2007
- Benková, V., *Z našej minulosti*, Hlas ľudu, Nový Sad, 2002
- Ferková, A., Hodoličová, J., Jašková, A., Mitrová, V., *Slovenky – životné príbehy Sloveniek vo Vojvodine*, Ženské štúdie a výskumy, Nový Sad, 2003
- Valentík, V., *Z dejín výtvarného umenia vojvodinských Slovákov*, NRSNM v Srbsku, Nový Sad, 2007
- Kišgéci, J., Valentík, V., *Zuzka Medvedová – výtvarné dielo*, Kultúra Báčsky Petrovec, 1997
- Melegová - Melichová, K., *Čarovná niť v ruke ženy*, Matica Slovenská v Srbsku, 2012
- Gombár, M., *Divadelný život v Kysáči 1905 -2005*, MS Kysáč, Kultúra Báčsky Petrovec, 2005

Projekat i publikacija „Vojvodina – mesto znamenitih Slovakinja“ je vrlo važan korak u predstavljanju Slovakinja javnosti u Srbiji, ali i šire, u svetlu njihovih raznovrsnih aktivnosti i postignuća u oblastima kulture, javnog života, društvenim procesima i promenama, narodnooslobodilačkim pokretima. Time se intenzivira proces dekonstrukcije stereotipa o Slovakinjama kao pouzdanog kućnoj posluži, inače prilično raširen kod nas. Istovremeno se aktivnosti, ostvarene u ovom projektu, mogu shvatiti i kao doprinos postizanju veće rodne ravnopravnosti jer se radi o aktivnostima kojima se afirmiše stvaralački potencijal Slovakinja u Vojvodini.

Petnaest Slovakinja, čiji su život i delo predstavljeni u ovoj publikaciji, dobro ilustruju stvaralaštvo ove grupacije vojvođanskih žena u istorijskoj i sektorskoj dimenziji. Smatramo da stoga publikacija može biti važan podsticaj mladim Slovakinjama da uče i razviju vlastite potencijale po ugledu na svoje poznate sunarodnice, kako savremenice, tako i prethodnice.

Odabrani moderan način predstavljanja poznatih Slovakinja u Vojvodini (kroz vezivanje za turističku mapu Vojvodine) izvesno će doprineti kako afirmaciji njihovih ličnosti i dela, tako i sredina u kojima su živele i stvarale.

Prof Dr Slobodanka Markov
Profesorka Univerziteta u Novom Sadu

Projekt Vojvodina - miesto významných Sloveniek nám pripomína, že vojvodinské Slovenky už v minulosti poznali a využívali svoje ženské práva a že ich uvedomelosť v oblasti rodovej rovnosti bola na vysokej úrovni. Ženy tu ešte pred jedným storočím, v roku 1921 založili Ústredný spolok československých žien a postupne aj jeho odvetvia či odbočky v jednotlivých vojvodinských dedinách. Už vtedy, ako sa dozvedáme z dobovej tlače bolo potrebné Vytrhnúť našu ženu zo spoločenskej pasivity, získať ju pre verejnú a spoločenskú prácu a informovať ju o jej právach a povinnostiach v štáte...

Ženy Slovenky vynikali aj v rôznych druhoch umenia. Prvá poetka Jaroslava Járošiová (perla Dolnej zeme ako ju nazývali) žila v 19. storočí v Aradáči, prvá akademická maliarka Zuzana Medvedová vystavoval počas prvých Slovenských národných slávností, Slovenka Albína Podhradská bola prvá žena v Srbsku, ktorá napísala dramatický text na začiatku 20. storočia...

Na tieto ženy môžeme byť aj my dnes právom hrdí, lebo svedčia o tom, že patríme ku kultúre, ktorá si vysoko ctí ženu a spolieha sa na jej schopnosti, vedomosti, vynaliezavosť, ale aj pracovitosť a poriadkumilovnosť, v neposlednom rade na jej srdečnosť a lásku voči rodine, voči rodu. Ženy sa k tomu dopracovali neúnavnou neraz ťažkou prácou a preto vzdajme im hold týmto ako aj budúciimi projektami.

Milina Sklabinská
riaditeľka Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov

Vojvodina *-miesto významných Sloveniek*

Táto brožúrka je realizovaná s finančnou podporou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.
Brožúrka nereprezentuje názory donátora a za jej obsah výlučne zodpovedá
Akadémia podnikania žien Báčsky Petrovec.

Stvaranje ove brožure pomogla je Kancelarija za Slovake u inostranstvu Bratislava.
Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost Akademije ženskog preduzetništva
i ne predstavlja stavove donatora.

IMPRESSUM:

Autorski tim: Viktorija Kovač, Jana Radaković
Izdavač: Akademija ženskog preduzetništva, Bački Petrovac
Dizajn: Jasmina Simonović
Štampa: SZR Art Therapy, Bački Petrovac
Godina izdavanja: 2013.
Tiraž: 1000 primeraka
Obim: 38 strana

ISBN 978-86-911597-3-3